

**I. Πρόγραμμα 2ου Ετήσιου Συμποσίου
Μονάδας Δικονομικού Δικαίου
Πανεπιστημίου Λευκωσίας**

Λευκωσία, 15.12.2022

09:00 - 09:30 Εγγραφές

09:30 - 10:00 Εισαγωγικοί χαιρετισμοί

- *Στέφη Δράκου*, Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης Κυπριακής Δημοκρατίας
- *Νίκος Τορναρίτης*, Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Νομικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης
- *Λουίζα Χριστοδουλίδου -Ζαννέτου*, Επίτροπος Νομοθεσίας
- *Χρήστος Κληρίδης*, Πρόεδρος του Πακύπριου Δικηγορικού Συλλόγου
- *Αχιλλεύς Αιμιλιανίδης*, Καθηγητής, Κοσμήτορας Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Λευκωσίας

10:00 - 10:15 Keynote speech

Gilles Cuniberti, Professor of Comparative Law and Private International Law, University of Luxembourg

10:30 - 11:30 Panel 1: Recent reforms of the administration

of civil justice in Cyprus Moderator: *Nicolas Kyriakides*

Adamantia Manta, Directorate-General for Structural Reform Support European Commission,

“EC’s contribution to the reform of the administration of courts in CY”

Tigran Karapetyan, Head of Transversal Challenges and Multilateral Projects Task Force · Council of Europe,

“CoE’s contribution to the justice reform in Cyprus”

George Erotocritou, Director of Reform and Training Supreme Court,

“Η Μεταρρύθμιση των Δικαστηρίων και η Δημιουργία Ανεξάρτητης Υπηρεσίας για τα Δικαστήρια”

Ronald Lenz, Director MENA HiIL,

“‘Mobile Justice’ - a new community legal aid model developed in South East Tunisia”

11:45 - 13:00 Panel 2: New Technologies and their intersection

with civil procedure & ADR. Moderator: *Anna Plevri*

Nikolaos M. Katiforis, University of Athens,

“Η εφαρμογή της Τεχνητής Νοημοσύνης στο πεδίο απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης ως συνταγματική πρόκληση. Η αξιοποίηση αλγορίθμων διαμορφώσεως βαθμίδων του ποσού της αποζημιώσεως σε περίπτωση

I. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2ΟΥ ΕΤΗΣΙΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

αδικοπραξίας” (The application of AI in the field of civil justice as a constitutional challenge. The use of algorithms for the calculation of tiers of the amount of compensation in the event of a tort)

Masood Ahmed, University of Leicester, (on line participation),

“[A]DR and digitisation within the Civil Justice System of England and Wales”

Arunima Shrikhande, Lawyer,

“The Metaverse of Civil Justice in Europe. A brief description: it is a comparative analysis of AI and technology integration in civil procedure in Germany, England & Wales, and Estonia”

Ioannis Kastanas, Adjunct Lecturer, University of Nicosia

“Αναγκαστική Εκτέλεση εις βάρος του Δημοσίου. Σπουδή στο άρθρο 199 ΚΔΔικον”

Nikolas Chatziavraam, CEO Zygos,

“Applications of technology in justice”

13:30 – 13:45 Presentation of findings of a survey on the quality of civil justice in Cyprus, Christina Kokkalou, IMR

13:30 - 14:45 Panel 3: EU Cross Border Transactions: Problems, Potentials and Solutions. Moderator: Nicolas Kyriakides

Wannes Vandenbussche, Ghent University

“The EU framework on crossborder service of documents revisited”

Adriani Dori, Erasmus University Rotterdam/Building EU Civil Justice (on line participation)

“Challenging borders through EU convergence: The unexpressed potentials of integration policies”

Sokratis Tsachiridis, Lawyer, Mediator,

“Η ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης λογαριασμών ως (νέο) μέσο διασυννοριακής είσπραξης απαιτήσεων”

Alexander Layton KC,

“A perspective from the UK”

Alexandros Gavrielides, Lawyer,

“Cross border recognition and enforcement of provisional measures”

Theano Mavromoustaki, Office of the Attorney General,

“Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Λογαριασμού - 5 χρόνια μετά”

**15:00 – 16:00 Panel 4: The Post Brexit Era: Implications for
EU Procedural Law and Arbitration. Moderator: Anna Plevri**

Kyriaki Noussia, University of Reading (on line participation),

**“Arbitration Act 1996 and appeals mechanism – the modern function of s.
69 AA 1996 and is there a need for a reform in the post Brexit era?”**

Nick Tamvakis, Lawyer, PhD Cand (on line participation),

**“Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών (ADR) & Blockchain - Μια αλληλένδετη
σχέση από νομική άποψη” (Alternative Dispute Resolution (ADR) &
Blockchain - An interrelated relationship from a legal perspective)**

Nikolaos Koulouris, Associate Professor, EUC

“How Brexit is affecting the pending cases before the European Courts”

Marco de Benito, IE University,

**“Untimely concordance: the discreet approximation of civil and arbitration
proceedings”**

Agis Georgiades, Lawyer,

**“Η επιστροφή των αντι-αγωγικών διαταγμάτων/ The return of anti-suit
injunctions”**

16:00 Closing Remarks: Anna Plevri/Nicolas Kyriakides

Συνδιοργανωτής: Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος

Χορηγοί:

Scordis, Papapetrou & Co LLC

Patrikios Pavlou & Associates LLC

Ioannides Demetriou LLC, Harris Kyriakides

L Papaphilippou & Co LLC

Christos Georgiades & Co LLC

Zygos

Hippasus Publishing

Oxygono

**II. Εισαγωγικό σημείωμα Διευθυντών
Μονάδας Δικονομικού Δικαίου,
Δρος Άννας Εμ. Πλεύρη και
Δρος Νικόλα Κυριακίδη**

«Ευρωπαϊκό Δικονομικό Δίκαιο μετά το Brexit: καθυστερήσεις και η ανάγκη επιτάχυνσης, η τεχνολογία στην δικαιοσύνη και οι μηχανισμοί ΕΕΔ»

Το δεύτερο ετήσιο Συμπόσιο Πολιτικής Δικονομίας της Μονάδας Δικονομικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Λευκωσίας (μετά την εναρκτήρια εκδήλωση της Μονάδας το 2019 και το 1ο Ετήσιο Συμπόσιο το 2021) διεξήχθη τον Δεκέμβριο του 2022 στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας εις μνήμην του αείμνηστου καθηγητή Πολιτικής Δικονομίας *Κωνσταντίνου Κεραμέως*, σε συνδιοργάνωση με τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο και με την επιμέλεια της Διευθύντριας της Μονάδας Δικονομικού Δικαίου *Δρος Άννας Εμ. Πλεύρη* και του Συνδιευθυντή *Δρος Νικόλα Κυριακίδη*.

Η γενική θεματική του Συμποσίου ήταν: «*Ευρωπαϊκό Δικονομικό Δίκαιο μετά το Brexit: καθυστερήσεις και η ανάγκη επιτάχυνσης, η τεχνολογία στην δικαιοσύνη και οι μηχανισμοί ΕΕΔ*». Στηριζόμενο στα θεμέλια του προηγούμενου Συμποσίου, το 2ο ετήσιο Συμπόσιο της Μονάδας Δικονομικού Δικαίου στόχευσε στο να συνεχίσει τον γόνιμο επιστημονικό διάλογο, συνδυάζοντας τα εμπειρικά ερευνητικά ευρήματα, τις μελέτες και εισηγήσεις διακεκριμένων επιστημόνων και ομιλητών καθώς και τις σκέψεις και προβληματισμούς της ακαδημαϊκής κοινότητας προκειμένου να συμβάλλει, κατά το δυνατόν, στην ταχεία, αποδοτική και αποτελεσματική απονομή της πολιτικής δικαιοσύνης, με τη βοήθεια των εφαρμογών της τεχνολογίας στον τομέα της δικαιοσύνης, αλλά και των μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών.

Στον εισαγωγικό χαιρετισμό της στο 2ο Συμπόσιο της Μονάδας Δικονομικού Δικαίου, η Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης της Κυπριακής Δημοκρατίας, κα *Στέφη Δράκου*, επεσήμανε μεταξύ άλλων τις φιλόδοξες προσπάθειες που καταβάλλει η Κυπριακή Δημοκρατία για τον εκσυγχρονισμό του δικαστικού συστήματος και οι ενέργειες που έχουν αποφασιστεί και σχεδιαστεί προς τον σκοπό αυτό, όπως η εγκαθίδρυση του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου, του Εφετείου, του Εμπορικού Δικαστηρίου, του Ναυτοδικείου, καθώς και η εισαγωγή των Νέων Κανονισμών Πολιτικής Δικονομίας, η πρόοδος που συντελέστηκε αναφορικά με την ηλεκτρονική δικαιοσύνη, ήτοι η χρήση του συστήματος e-justice, η υιοθέτηση του θεσμού της τηλεδίκης καθώς και η ψηφιακής μαγνητοφώνηση (digital audio recording).

Κατόπιν ακολούθησε η ομιλία του *κου Νίκου Τορναρίτη*, Πρόεδρου της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Νομικών, ο οποίος αναφέρθηκε στις προσπάθειες που κατέβαλε τον τελευταίο χρόνο η Επιτροπή Νομικών της Βουλής για την ψήφιση νομοσχεδίων που αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στη δικαιοσύνη.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στη συνέχεια, η κα Λουίζα Χριστοδουλίδου-Ζαννέτου, Επίτροπος Νομοθεσίας, σημείωσε emphaticά μεταξύ άλλων, ότι «η κοινωνία θα αγκαλιάσει την εισαγωγή της τεχνολογίας στους δικαστηριακούς κόλπους, αλλά και τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών, που έχουν τόσα να προσφέρουν, ενισχύοντας σημαντικά τον ρόλο και το έργο της δικαιοσύνης».

Ο Δρ Χρίστος Κληρίδης, Πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, παρουσιάζοντας τις θέσεις του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου ως προς την μεταρρύθμιση της κυπριακής δικαιοσύνης, επέκρινε την καθυστέρηση αυτής, καθώς και την υιοθέτηση του Διαδικαστικού Κανονισμού περί εκδίκασης καθυστερημένων υποθέσεων, χωρίς ουσιαστική διαβούλευση με το δικηγορικό σώμα.

Στον χαιρετισμό του, ο Κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Καθηγητής Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, σημείωσε, ότι το προκείμενο Συμπόσιο διεξήχθη σε μια από τις χειρότερες στιγμές της κυπριακής δικαιοσύνης, αναφερόμενος ειδικότερα στην «λαβωματιά που έριξε στο Κράτος Δικαίου το Ανώτατο Δικαστήριο μέσα από την ψήφιση και άμεση εφαρμογή του Διαδικαστικού Κανονισμού για την εκδίκαση των καθυστερημένων υποθέσεων». Επεσήμανε, ωστόσο, ότι για αυτόν ακριβώς το λόγο, το Συμπόσιο και τα ευρήματά του, μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση και βελτίωση της πολιτικής δικαιοσύνης, ιδίως στον τομέα της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων.

Μετά τους εισαγωγικούς χαιρετισμούς, ακολούθησε η ομιλία του *Gilles Cuniberti* (keynote speaker) Καθηγητή Συγκριτικού και Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου του Πανεπιστημίου του Λουξεμβούργου, ο οποίος αναφέρθηκε ιδιαίτερα στον αείμνηστο Καθηγητή *Κωνσταντίνο Κεραμείς* και στο έργο του τόσο σε εθνικό όσο και υπερεθνικό επίπεδο, ως πρωτοπόρο στον τομέα της Πολιτικής Δικονομίας με ειδική αναφορά στα μέτρα προδικαστικής προστασίας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Η ομιλία του Καθηγητή *Cuniberti* επικεντρώθηκε στο μέλλον των μέτρων προδικαστικής προστασίας και εκτέλεσης, στις προσπάθειες της Ε. Ε. να θεσμοθετήσει κοινά μέτρα εκτέλεσης, όπως την ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης λογαριασμού (European Account Preservation Order, EAPO) και στις προτάσεις της UNIDROIT. Επιχειρηματολόγησε επίσης ως προς τον ρόλο τον οποίο πρέπει να διαδραματίζει η ΕΕ, που οφείλει να περιορίζεται στην εξεύρεση κοινού εδάφους συνεννόησης μεταξύ των κρατών-μελών της και όχι να στο να πιέζει για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών.

Περαιτέρω, το Συμπόσιο διεξήχθη σε τέσσερις συνεδρίες. Η πρώτη συνεδρία είχε ως θεματική: «Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στην απονομή της πολιτικής δικαιοσύ-

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

νης» και στελεχώθηκε από την κα *Αδαμαντία Μάντα*, Γενική Διευθύντρια Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον κο *Tigran Karapetyan* (Head of Transversal Challenges and Multilateral Projects Task Force · Council of Europe), τον κο *Γιώργο Ερωτοκρίτου*, Διευθυντή Μεταρρύθμισης και Επιμόρφωσης για τους Νέους Κανονισμούς του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τον κο *Ronald Lenz*, Διευθυντή της *MENA Hiil* και τον *Γιώργο Γεωργίου*, Γλωσσολόγο, Επισκέπτη Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Επιτυχημένες θεωρήθηκαν από τους ομιλητές του της εν λόγω συνεδρίας οι νέες μεταρρυθμίσεις, όπως οι νέοι Κανονισμοί Πολιτικής Δικονομίας, η πρόσληψη και εκπαίδευση νέου εξειδικευμένου προσωπικού και το νέο διοικητικό σύστημα των Κυπριακών δικαστηρίων, χαρακτηρίζοντας αυτές, ως ορόσημο στην ιστορία της Πολιτικής Δικαιοσύνης στην Κύπρο και προοδευτικό βήμα προς την εξέλιξη και την άμβλυνση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα, ως προς τη νέα δομή των δικαστηρίων εξηγήθηκε ότι, ένας έμπειρος Διευθύνων Εκτελεστικός Σύμβουλος θα αναλάβει τη διοίκηση των Δικαστηρίων και θα επιβλέπει τις δύο νέες ανεξάρτητες δικαστικές μονάδες. Η σύσταση της νέας ανεξάρτητης υπηρεσίας δικαστηρίων αποσκοπεί στην απαλλαγή των δικαστηρίων και των πρωτοκολλητρίων από τον φόρτο των διοικητικών τους αρμοδιοτήτων, προκειμένου να καταστεί εφικτό οι δικαστές να αφιερώνουν τον χρόνο τους στα δικαστικά τους καθήκοντα. Επί παραδείγματι, σε περιπτώσεις όπου η αρχιπρωτοκολλητής ήταν επιφορτισμένη με την ευθύνη των ζητημάτων του προσωπικού, οικονομικών κτλ, υπό το νέο καθεστώς οι αρμοδιότητες αυτές θα εκτελούνται από ένα εξειδικευμένο προσωπικό. Η νέα ανεξάρτητη δικαστική αρχή, η οποία σχεδιάστηκε έχοντας ως πρότυπο την αντίστοιχη Ιρλανδική αρχή, αποτελεί, όπως χαρακτηρίστηκε, ως ένα σημαντικό βήμα που θα βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό των Δικαστηρίων.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο εκ των ομιλητών, κο *Γιώργος Γεωργίου*, Γλωσσολόγος και Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, εξήγησε τη γλωσσική αρχιτεκτονική των Νέων Κανονισμών Πολιτικής Δικονομίας, κατά τη διαδικασία συγγραφής τους, τονίζοντας την άμεση σύνδεση μεταξύ της γλώσσας και του νόμου. Παρότι οι νέοι Κανονισμοί στηρίχθηκαν στους αντίστοιχους Κανονισμούς πολιτικής δικονομίας της Αγγλίας και Ουαλίας, τόνισε πως η διαδικασία που ακολουθήθηκε δεν ήταν αυτή της απλής μετάφρασης από το αγγλικό στο ελληνικό κείμενο αλλά, μεταφορά λέξεων, αντιλήψεων και τρόπου σκέψης από ένα νομικό κόσμο σε έναν άλλο, λαμβάνοντας υπόψη την κατάλληλη σύνταξη και μορφολογία, καθώς και την ορθή νομική απόδοση των όρων. Στο πλαίσιο αυτό η ως άνω εργασία πραγματοποιήθηκε λαμβάνοντας υπόψη το βιωματικό φορτίο, το οποίο «κου-

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

βαλούν» οι λέξεις και με προσπάθεια απλοποίησης της νομικής γλώσσας, ούτως ώστε το κείμενο των νέων Κανονισμών να είναι πιο προσβάσιμο στο ευρύ κοινό.

Τέλος, ο *Ronald Lenz*, Διευθυντής της *MENA Hiil* αναφέρθηκε στην ανάγκη εύρεσης καινοτόμων λύσεων προκειμένου να καταστεί πιο εύκολη και προσβάσιμη η επίλυση των διαφορών, με δεδομένο ότι το 55% αυτών παραμένει άλυτο. Προς επίτευξη του στόχου αυτού, εισηγήθηκε την ίδρυση «δικαστηρίων μίας-στάσης» για οικογενειακές και άλλες διαφορές, τη δημιουργία διαδικτυακών χώρων για την καλύτερη ενημέρωση του κοινού και παροχή νομικών συμβουλών, προγράμματα πρόληψης για την προστασία του κοινού από υποθέσεις απάτης και εύχρηστα προκαθορισμένα εργατικά συμβόλαια για την προστασία και ίση μεταχείριση των πολιτών και μικρών επιχειρήσεων.

Η θεματική της δεύτερης συνεδρίας αφορούσε τις νέες τεχνολογίες και την αλληλεπίδραση τους με την πολιτική δικονομία καθώς και τις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών. Πρώτος ομιλητής στην εν λόγω συνεδρία ήταν ο κος *Νικόλαος Κατηφόρης*, Αναπληρωτής Καθηγητής Πολιτικής Δικονομίας στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος αναπτύσσοντας τα ζητήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης στο πεδίο απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης, την χαρακτήρισε, μεταξύ άλλων, ως συνταγματική πρόκληση. Επιπρόσθετα, σημείωσε ότι στην ελληνική έννομη τάξη προβλέπεται το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας (*information society*) και η υποχρέωση του κράτους να διευκολύνει την άσκηση αυτού του δικαιώματος, δεδομένης και της επανειλημμένης καταδίκης της χώρας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, λόγω των καθυστερήσεων στην απονομή της δικαιοσύνης, υποστηρίζοντας ότι η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αποτελέσει σημαντική αρωγή και να διευκολύνει το έργο του δικαστή. Επιπλέον, επισήμανε ότι η χρήση αλγορίθμων ως μέσων υπολογισμού των αποζημιώσεων είναι δυνατή, υπάγοντας λ. χ. την αόριστη έννοια της «εύλογης αποζημίωσης» στα πραγματικά δεδομένα και περιστατικά εκάστης περίπτωσης. Αντίθετα, όμως, όπως ανέφερε, ο αλγόριθμος δεν είναι σε θέση να κρίνει με βάση την «αρχή της αναλογικότητας» κατά την εκτίμηση των δεδομένων της «κοινής πείρας» και με την «κοινή περί δικαίου συνείδηση», ακριβώς λόγω του ρευστού περιεχομένου των εν λόγω εννοιών.

Η και *Arunima Shrikhande*, Ερευνήτρια και Δικηγόρος παρουσίασε τα ευρήματα της συγκριτικής έρευνας της, η οποία είχε ως αντικείμενο την ένταξη της τεχνολογίας και της τεχνητής νοημοσύνης στα δικαστικά συστήματα της Εσθονίας, Αγγλίας και Ουαλίας και Γερμανίας. Σημείωσε δε πως η Εσθονία είναι ως έννομη τά-

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ξη πρωτοπόρος στον τομέα αυτό, αλλά και ότι η Αγγλία και η Ουαλία καταβάλλουν σπουδαία προσπάθεια για την ένταξη της τεχνολογίας στον τομέα της δικαιοσύνης, αντιμετωπίζοντας πάντως ορισμένες δυσχέρειες λόγω της κουλτούρας που επικρατεί στις χώρες αυτές. Αναφορικά με τη Γερμανία, παρότι πρόκειται για μια από τις πρώτες χώρες που εισήγαγαν τεχνολογικά μέσα στη δικαστική διαδικασία, με την εισαγωγή του θεσμού της τηλεδίκης από το έτος 2002, απαγόρευσε την πλήρη αυτοματοποίηση του δικαστικού συστήματος της, αποκλείοντας την όποια δυνατότητα αντικατάστασης των δικαστών από συστήματα τεχνικής νοημοσύνης.

Στη συνέχεια, ο κος *Masood Ahmed*, Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Leicester, ανάλυσε στην εισήγηση του το είδος των τεχνολογιών τις οποίες υιοθέτησαν ή έχουν σκοπό να υιοθετήσουν η Αγγλία και Ουαλία. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε στη δυνατότητα της τεχνολογίας να αντιμετωπίσει τους τρεις «εχθρούς» της δικαιοσύνης, όπως τους ονόμασε, ήτοι το υψηλό κόστος εκδίκασης, τις καθυστερήσεις στη διαδικασία και την πολυπλοκότητα του συστήματος. Οι κυβερνήσεις της Αγγλίας και της Ουαλίας, μάλιστα, με χρηματοδότηση αξίας ενός δισεκατομμυρίου ευρώ προώθησαν τη χρήση της τεχνολογίας για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης, εισάγοντας τον θεσμό της ηλεκτρονικής διαμεσολάβησης για όλες τις αστικές αξιώσεις έως 10.000 λίρες με δυνατότητα opt-out για όσους επιθυμούν να ακολουθήσουν τη δικαστική οδό και τη δημιουργία, μεταξύ άλλων, ηλεκτρονικής πλατφόρμας καταχώρησης και επίδοσης εγγράφων. Ο Καθηγητής *Achmed* τόνισε ακόμη πώς για την επίτευξη των ανωτέρω υπήρξε συνεργασία μεταξύ κρατικών φορέων και του ιδιωτικού τομέα.

Περαιτέρω, η εισήγηση του Δρος *Ιωάννη Καστανά* είχε ως θέμα την αναγκαστική εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων στο πλαίσιο Κώδικα διοικητικής δικονομίας της Ελλάδας, που παραπέμπει σε πολλά σημεία του στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ο οποίος λειτουργεί, όπως σημείωσε ως «*μήτρα της δικονομίας*».

Τελευταίος ομιλητής στη δεύτερη συνεδρία, ήταν ο κος *Νικόλας Χατζηαβραάμ*, CEO της εταιρίας νομικής πληροφορικής “Zygos”, ο οποίος αναφερόμενης στη χρήση της τεχνολογίας στον τομέα της δικαιοσύνης από την πλευρά της πράξης, ανέφερε πως ο «Zygos», ένα λογισμικό αποθήκευσης και διαχείρισης υποθέσεων εντός και εκτός δικαστηρίων, λειτουργούσε χωρίς ανταγωνισμό στην Κύπρο, γεγονός που καταδεικνύει την οπισθοδρομικότητα της κυπριακής πραγματικότητας στην χρήση της τεχνολογίας. Αναφέρθηκε επίσης στα συστήματα «i-justice» και «e-justice», η εφαρμογή των οποίων θα συμβάλλει αισθητά στον εκσυγχρονισμό του νομικού συστήματος, παρά τα εμφανή προβλήματα που τα συστήματα αυτά ήδη αντιμετωπίζουν. Επί παραδείγματι αναφέρθηκε στο γεγονός, ότι πρόγραμμα

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

e-justice τηρεί προδιαγραφές, οι οποίες σχεδιάστηκαν προ δεκαετίας. Τέλος ο κος Χατζηαβραάμ παρατήρησε πως η καχύποπτη στάση μερίδας των δικηγόρων προς τις τεχνολογικές καινοτομίες στον δικαστικό τομέα, φοβούμενοι ότι αυτό θα οδηγήσει σε απώλεια εισοδημάτων τους, δεν είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, επισημαίνοντας αντίθετα ότι κερδισμένοι στην αγορά θα είναι όσοι εκ του δικηγορικού σώματος εξοικειωθούν και τις υιοθετήσουν πρώτοι.

Η θεματική της τρίτης συνεδρίας αφορούσε το ζήτημα: «*Διασυνοριακές διαφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση: τα προβλήματα, οι προοπτικές και οι λύσεις*». Οι ιδιωτικές διαφορές με διασυνοριακή πτυχή συνεχώς αυξάνονται, καθώς το 2018 μόνο καταγράφηκαν 3. 4 εκατομμύρια τέτοιου είδους διαφορών, όπως ανέφερε ο Αναπληρωτής Καθηγητής Πολιτικής Δικονομίας του Πανεπιστημίου του Ghent, κος *Wannes Vandenbussche*. Μια διαφορά με διασυνοριακή πτυχή μπορεί να αφορά ακόμη και την αποστολή μόλις ενός εγγράφου από μία χώρα σε μία άλλη. Οι εν λόγω διαφορές ρυθμίζονται από τον Κανονισμό 2020/1784, ο οποίος προβλέπει πέντε μεθόδους διακρατικής επικοινωνίας, ήτοι μέσω πρακτορείων διαβίβασης και λήψης, με επίδοση μέσω διπλωματικών ή προξενικών υπαλλήλων, μέσω της υπηρεσίας ταχυδρομείου, μέσω ηλεκτρονικών υπηρεσιών και μέσω άμεσης επίδοσης. Άπασες οι ως άνω μέθοδοι παρουσιάζουν προβλήματα και χρήζουν βελτίωσης σύμφωνα με την εισήγηση του Καθηγητή *Vandenbussche*

Η *Αδριανή Δωρή* (Πανεπιστήμιο του Ρότερνταμ) μίλησε για την αναδιαμόρφωση των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης στο σύνολό τους, η οποία ξεκίνησε από το έτος 2012. Σημείωσε δε, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στοχεύει μέσω προτροπών της να μειώσει τις διαφορές των δικαστικών συστημάτων και να εναρμονίσει τα νομικά συστήματα των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή παρακολουθεί τις επιδόσεις έκαστου κράτους όσον αφορά τα νομικά της συστήματα, μέσω του EU Justice Scoreboard και των εκθέσεων κάθε χώρας, προβαίνει σε διμερείς συνομιλίες με τις χώρες, εκδίδει τις προτάσεις της παραχωρώντας μια περίοδο 6-9 μηνών για να εφαρμοστούν από έκαστο κράτος-μέλος και τέλος παρακολουθεί την πρόοδο υλοποίησης των συστάσεων της.

Για την Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Λογαριασμών («ΕΔΔΛ») μίλησαν οι *Σωκράτης Τσαχίριδης* (Δικηγόρος) και *Θεανώ Μαυρομουστάκη* (Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας) ως ένα νέο κοινό ευρωπαϊκό δικονομικό μέτρο. Όπως αναφέρθηκε, οι προϋποθέσεις της ΕΔΔΛ δεν είχαν σκοπό να είναι αυστηρές, καθώς κατά την αρχική φάση σχεδιασμού του μέτρου, επιθυμία της Επιτροπής ήταν η δέσμευση να επιτυγχάνεται με μόνη την επικοινωνία με το τραπεζικό ίδρυμα, θέση η οποία επικρίθηκε και τελικώς δεν υιοθετήθηκε λόγω της ευκολίας καταστρα-

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

τήγησης του. Το κατά πόσο το εν λόγω μέτρο έχει επιτύχει τον σκοπό του είναι αμφίβολο, καθώς η πρακτική του εφαρμογή στην Κύπρο είναι ιδιαίτερα δυσχερής, εκτελείται δε από την Κεντρική Τράπεζα.

Στην τέταρτη και καταληκτική συνεδρία του Συμποσίου, το θέμα αφορούσε την «*μετά-Brexit εποχή: οι συνέπειες για το δικονομικό δίκαιο και για τη διαιτησία*». Εν προκειμένω, η παρουσίαση της κας *Κυριακής Νούσια*, Αναπληρώτριας Καθηγήτριας στο Πανεπιστήμιο του Reading, αφορούσε το ζήτημα των εφέσεων όπως ρυθμίζονται στο Arbitration Act 1996. Ανέφερε σχετικά, ότι έγιναν κάποιες συζητήσεις με σκοπό την αναθεώρηση του εν λόγω νόμου, με κάποιους να υποστηρίζουν ότι οι περιπτώσεις όπου δίδεται το δικαίωμα στην έφεση πρέπει να περιοριστούν δραστικά για να διαφυλαχθεί η οριστικότητα της δικαστικής απόφασης, ενώ άλλοι υποστήριζαν ότι οι προϋποθέσεις άσκησης του πρέπει να χαλαρώσουν ούτως ώστε να δοθεί η ευκαιρία να διορθωθούν τυχόν λάθη του πρωτόδικου δικαστηρίου και να διαφυλαχθεί η όμοια εφαρμογή του νόμου. Οι εν λόγω συζητήσεις εν τέλει κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι δεν υπάρχει λόγος να τροποποιηθεί καθώς το παρόν νομικό πλαίσιο εγγυάται τα ως άνω και προστατεύει τις καταχρήσεις μέσω του δικαιώματος των μερών να αποκλείσουν το δικαίωμα στην έφεση καθώς και μέσω του ίδιου του δικαστηρίου που δύναται με απόφαση του να αποκλείσει το δικαίωμα σε έφεση.

Στη συνέχεια, ο κος *Marco de Benito* (Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης) μίλησε για την αρχιτεκτονική της δικαιοδοσίας των διασυνοριακών διαφορών, το υφιστάμενο δίκαιο και επιμέρους διατάξεις των ισχυουσών συνθηκών. Πρωτότυπη ήταν η παρουσίαση του κος *Νίκου Ταμβάκη*, Δικηγόρου, Υπ. Διδάκτορος, ο οποίος μίλησε για τον βαθμό στον οποίο επηρεάζει η τεχνολογία blockchain την εναλλακτική επίλυση διαφορών, καθώς και τα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά της εν λόγω τεχνολογίας. Συγκεκριμένα, ο κος *Ταμβάκης* ανέφερε ότι βασικό χαρακτηριστικό τους είναι το αμετάβλητο των εγγραφών, δηλαδή αν γίνει μία εγγραφή στο μητρώο είναι αδύνατη η όποια αναδρομική τροποποίηση. Αναφέρθηκε επίσης και στα, μάλλον πιο ελκυστικά για τους συναλλασσόμενους χαρακτηριστικά, την αποκέντρωση, δηλαδή το ότι η δομική οργάνωση της αλυσίδας στηρίζεται στη δυνατότητα των μερών να συναλλάσσονται χωρίς την εμπλοκή κάποιου τρίτου ή την εποπτεία κάποιας κρατικής αρχής, καθώς και την ανωνυμία, ή ψευδωνυμία των μερών. Σημείωσε επίσης, ότι η τεχνολογία blockchain παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης των διαφορών με ιδιωτικά ηλεκτρονικά συστήματα επίλυσης διαφορών, των οποίων οι «αποφάσεις» εκτελούνται με αυτοματοποιημένο τρόπο και κατέληξε ότι ανησυ-

II. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

χίες πως τα συστήματα αυτά θα οδηγούσαν στην περιθωριοποίηση των δικαστηρίων, δεν φαίνεται να έχουν ακόμη διαφανεί.

Όλες οι ως άνω εισηγήσεις και ο διάλογος που αναπτύχθηκε θα πρέπει να δραματίσουν βασικό ρόλο στις επικείμενες μεταρρυθμίσεις της απονομής της κυπριακής δικαιοσύνης αλλά και σημείο αναφοράς για την ορθή εφαρμογή τους. Η επιτυχία, άλλωστε, της όποιας μεταρρύθμισης στο κυπριακό σύστημα απονομής της δικαιοσύνης αλλά και ευρύτερα, μπορεί να διασφαλιστεί όχι μόνο με νομοθετικές επεμβάσεις, αλλά, κυρίως, με την αλλαγή της φιλοσοφίας που διαπνέει τους δικηγόρους αλλά και δικαστές, κατά τον χειρισμό των υποθέσεων και την άσκηση της διακριτικής τους ευχέρειας, αντιστοίχως.

III. Γραπτές εισηγήσεις/μελέτες

**1. Adamantia Manta, Directorate-General for
Structural Reform Support European Commission**

***“EC’s contribution to the reform
of the administration of courts in CY”***

Distinguished guests and speakers,

It is a pleasure and honor for me to attend today’s annual symposium dedicated to civil justice in Cyprus and the presentation of the recent reforms of the administration of justice in Cyprus. I would like to thank the organizers of this event for the invitation and for the opportunity to share with you the perspective of the European Commission in Cyprus’ efforts to reform its judicial system.

As most of you may already know, the European Commission - through its Directorate General for Structural Reform Support and its predecessor the Structural Reform Support Service - has been actively supporting Cyprus in its judicial reform efforts since 2016, when the Cypriot authorities endorsed a high-level commitment to reform the judicial system.

This major reform was initiated by a national committee under the chairmanship of Justice George Erotocritou, former Supreme Court Judge, to draft a report defining the operational needs of the Courts and the related reform issues. This report, delivered in June 2016, outlined the constitutional requirements and framework for the independence of the judiciary and the implementation of the rule of law in Cyprus. It identified the major problems (including the delays in proceedings) and recommended a more in-depth review of the Cypriot courts system.

As a follow up to this first step, DG REFORM funded the first technical support project with the Irish Institute for Public Administration which carried out a thorough review of the judicial system of Cyprus resulting in 21 concrete recommendations along with an action plan. One of the recommendations included in this report was the creation of an independent court service that would undertake the management and administration of the courts based on the Irish model.

The Cypriot authorities, following the endorsement of the recommendations included in the said report, decided to request once again technical support in order to proceed with the implementation of this major reform. Against this back-

III. ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ/ΜΕΛΕΤΕΣ

ground, under the current project which is implemented by the Council of Europe in cooperation with the Irish Institute for Public Administration on some aspects, DG REFORM has supported the Supreme Court in two aspects:

- Firstly in activating the implementation of the aforementioned recommendation about creating an independent court service that would actually relieve the courts from the administrative burden allowing actually judges to focus on their judicial duties
- Secondly, in reviewing the processes of the court registries so as to improve their efficiency, as the registries play a key role in case management.

The work under the two components was organised around distinct phases including:

- Description of the current governance, management, administration and staffing of the courts in Cyprus on the one hand and the processes in place in the court registries on the other hand
- Analysis of the current challenges in the management and administration of the courts and identification of the weaknesses in the current procedures in the court registries
- Comparative analysis of international good practices
- Recommendations and a roadmap for the establishment of a court service and for the reorganization of the court registries.

The key outputs of this effort will be presented in our closing event which will take place in about a month (January 2023) and we very much hope that the Supreme Court will proceed with the required follow up actions with the support of course of the Ministry of Justice and the Ministry of Finance. For the European Commission, this project is of similar importance to the previous project that was again funded by DG REFORM on the modernisation of the civil procedure rules. We had the opportunity to present this project in last year's Symposium. This project which was successfully completed in December 2021, while its impact is expected to be seen in practice when the new rules will enter into force already as of the next judicial year (2023-2024).

The correlation between the two areas that those two projects have touched upon is more than evident. The civil procedure rules by definition are linked to the efficiency of the courts and the resolution of the civil cases timely and fair manner. Court administration and management on the other hand constitute key factors for achieving of encouraging a certain standard in the quality of justice.

III. ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ/ΜΕΛΕΤΕΣ

Therefore supporting solely the modernisation of the civil procedure rules without improving in parallel the courts administration and the procedures in the court registries would equal to an incomplete exercise, considering the challenges and the issues related to the management and administration of the courts that the Supreme Court has to deal with.

In particular, one of the key findings of the second project was that the Supreme Court, which now has the overall management and leadership responsibility for the courts, simply does not have the time, or the professional expertise, to undertake the onerous role of managing and administering the courts. The complexity of ongoing change, including the significant burden arising from multiple reform projects, has added to an already heavy workload. In addition, the Chief Registrar has the major responsibility for the day-to-day management of administrative matters in the courts, but the current structures are inadequate to support her in her professional management role.

The lack of leadership and management capacity has *multiple negative consequences*, including weaknesses in strategic planning, budgetary management, staff management and workforce planning, and planning for courts infrastructure. The current lack of management capacity is also negatively impacting the reform efforts. Therefore, addressing the current inadequacies in the management and governance structures is a prerequisite for solving the above issues.

As it has been mentioned in the past, this type of projects are not perceived simply as judicial projects but rather as greater projects that contribute to the reform of the economic environment in Cyprus. Judicial reform is a key element of the whole reform agenda. There are numerous inter-linkages with other areas of the economy, and especially with the business environment. Therefore, the judicial reform constitutes an important milestone for the reform process from a general perspective. Without an effective judicial reform, reforms in other areas could turn to be less effective and less enforceable, weighing on overall economic confidence.

We consider that the European Commission together with the Council of Europe has delivered a set of operational tools to the Supreme Court that will contribute to the improvement of courts administration, if implemented and put into force rapidly. We very much hope that, following the adoption of the new civil procedure rules, we shall soon have the opportunity to celebrate yet another achievement in Cyprus – the establishment of the independent court service.

III. ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ/ΜΕΛΕΤΕΣ

As we say, reform is not an easy process and at the same time it's a never ending process for those who prefer evolution to stagnation. So the new challenge is right ahead of us.

Thank you for the invitation and your attention!